

Československé vyznamenania za budovanie prvej ČSR

Československé vyznamenania a to rady na jednej strane a ďalšie dekorácie ako kríže, medaily a iné odznaky vznikli na konci I. svetovej vojny, kedy boli zakladané pre bojové účely. Keď bolo naše územie súčasťou Rakúsko-Uhorska, neboli odovzdávané naše vyznamenania a Slováci, Česi i vojaci boli vyznamenávaní vtedajšími platnými štátnymi radmi a medailami.

V priebehu I. svetovej vojny, kedy sa mimo územia krajiny a zvlášť v Rusku formovali bojové československé jednotky, boli už v roku 1915 uskutočnené pokusy na založenie prvého československého vyznamenania, ktorým mal byť Rad Svätováclavskej koruny. V roku 1917 bol vydaný štatút Husitského kríža, ktorým sa malo vyznamenávať za chrabrosť pred nepriateľom. Ale ani toto vyznamenanie nebolo realizované. Až 17. júla 1918 bol založený Československý vojenský rad „Za slobodu“, ktorého stanovy boli zverejnené 29. júla 1918. Tento rad bol síce dvakrát udelený „In memoriam“, ale nedošlo k jeho vyrobeniu i napriek tomu, že sú známe mnohé jeho návrhy. Ďalej bolo rozhodnuté 16. októbra 1918 zriadiť trojstupňovú medailu, dopĺňujúcu predchádzajúce ocenenie. Skutočne 29. októbra 1918 boli vydané stanovy tejto medaily, ktorá je známa pod názvom „Medaila Jána Žišku z Trocnova“ a je prvým a najstarším československým vyznamenaním.

V roku 1918 sa založil Rad Sokola alebo tiež Rad M. R. Štefánika Sokol. Legalizoval sa 10. apríla 1920 zákonom č. 243. Udeľoval sa len v rámci vojsk v Rusku. Rad bol navrhnutý a založený prvým ministrom vojny Československej republiky generálom Milanom Rastislavom Štefánikom v priebehu septembra a začiatkom októbra 1918. Návrh stanov dokončil 3. októbra 1918. Konečné stanovy boli vydané v Paríži na jar 1919. Podľa stanov bolo rozhodnuté, aby boli radom vyznamenaní tí, ktorí sa zaslúžili o budovanie slobodného Československa. Podľa pôvodných stanov bol rad rozdelený do 5 stupňov. V skutočnosti bol vydaný len 5. Stupeň, a to v dvoch skupinách: skupina vojenská s mečmi a skupina pre nebojovníkov bez mečov.

Okrem spomínaných radov a medailí boli ešte vydané: Československý vojnový kríž z rokov 1914 – 1918, založený dekrétom provizórnej československej vlády v Paríži 7. novembra 1918, Československá revolučná medaila, založená dekrétom prezidenta republiky 1. decembra 1918, Československá medaila za víťazstvo, ktorá bola zriadená rozhodnutím mierovej konferencie v Paríži z 24. januára 1919, Pamätný odznak československého dobrovoľníka z rokov 1918 – 1919.

*Vojenské vyznamenania účastníkov prvého čs. odboja 1914 – 1918.
V hornom rade zľava: Československý vojnový kríž;
Medaila Jána Žišku z Trocnova „Za slobodu“;
Československá revolučná medaila a Československá medaila Víťazstvo.
V dolnom rade: Rad M. R. Štefánika „Sokol“ s mečmi;
Rad M. R. Štefánika „Sokol“ s hviezdou
a Rad M. R. Štefánika „Sokol“ Za zásluhy.*

Otázka: Ako sa menoval rad, ktorý navrhol prvý generál Československej republiky M. R. Štefánik?

Spracovala: Mgr. Anna Čechová

© Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Prievidza 2014